

СТАБІЛЬНІСТЬ VS. НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ

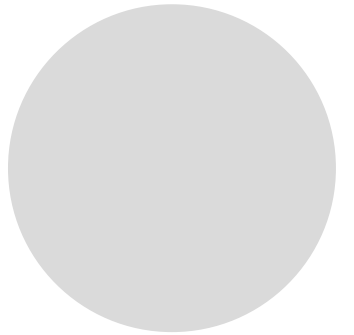
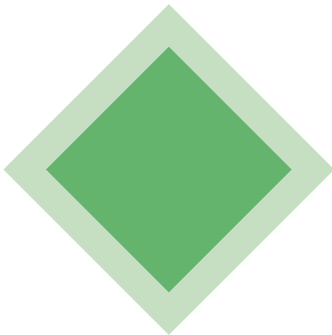
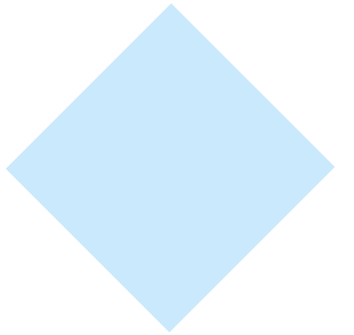
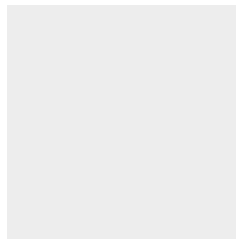
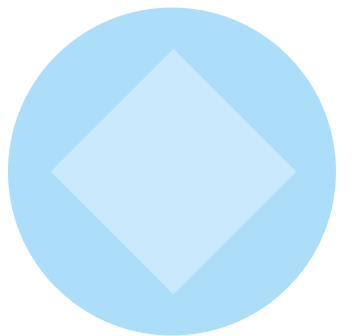
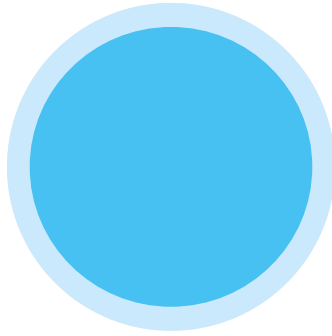
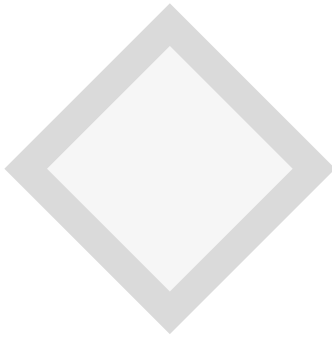

Варшава, 2024

Порівняльний звіт з дослідження польської
та української молоді

МОЛОДІ ПОЛЯКИ ТА УКРАЇНЦІ ПРО СЕБЕ ТА СВОЇХ СУСІДІВ

СТАБІЛЬНІСТЬ VS. НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ МОЛОДІ ПОЛЯКИ ТА УКРАЇНЦІ ПРО СЕБЕ ТА СВОЇХ СУСІДІВ

Порівняльний звіт з дослідження польської
та української молоді, проведеного ARC Rynek i Opinia
та InfoSapiens для Центру діалогу ім. Юліуша Мєрошевського

Опитування

ARC Rynek i Opinia, Info Sapiens

Аналіз та звіт

Лукаш Мазуркієвіч

Гжегож Сигновскі

Інна Волосевич

Михайло Стольнікович

Переклад з польської на українську

Марія Шагурі

Copyright by

Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego

Графічний дизайн та верстка

dobosz.studio

ISBN

978-83-66883-62-8

Видавець

Центр діалогу ім. Юліуша Мєрошевського

вул. Jasnа 14/16А, 00-041 Варшава, Польща

tel. +48 22 295 00 30

fax. +48 22 295 00 31

e-mail: kontakt@mieroszewski.pl

www.mieroszewski.pl

Зміст

1. Вступ	6
2. Почуття безпеки	7
3. Патріотизм та готовність до особистої залученості в ситуації агресії	9
4. Майбутнє вдома чи за кордоном?	18
5. Зацікавленість національною та міжнародною ситуацією	24
6. Зацікавленість історією батьківщини	30
7. Ставлення до сусідніх країн	34
8. Інтеграція України з ЄС та НАТО	45
9. Підсумки	49

1. Вступ

Наприкінці 2023 року на замовлення Центру діалогу ім. Юліуша Мєрошевського було проведено два паралельні дослідження громадської думки – в Польщі та Україні. Респондентами були молоді люди у віці 16–26 років. Кожен з проєктів включав кількісну (онлайн опитування на вибірці n=500) та якісну частину (4 інтерв'ю у фокус-групах). Детальні результати кожного дослідження містяться в окремих звітах, підготовлених відповідно ARC Rynek і Opinia (для польської частини) та InfoSapiens (для української частини). В основу проєкту було покладене основне дослідницьке питання: який вплив має різна безпекова ситуація в Польщі та Україні на ставлення, погляди та цінності молодих людей в обох країнах, а також як контакти між польською та українською молоддю у цих особливих обставинах впливають на взаємне сприйняття? Це важливо в перспективі майбутніх

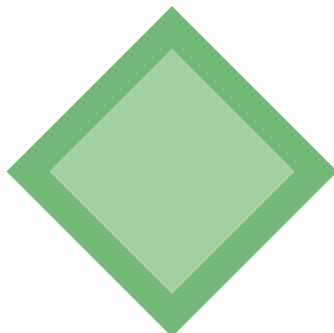
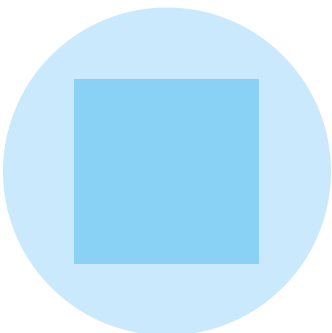
польсько-українських відносин, за форму яких колись відповідатимуть респонденти обговорюваного тут дослідження.

У цьому опрацюванні було порівняно результати, отримані в Польщі та Україні, зосереджуючись на найважливіших подібностях і відмінностях між ними в кількох ключових сферах, охоплених дослідженням, зокрема:

- Почуття безпеки
- Патріотичні настрої
- Готовність до еміграції
- Зацікавлення національними та міжнародними справами
- Зацікавлення історією батьківщини
- Сприйняття сусідніх країн
- Ставлення до інтеграції України в ЄС та НАТО

Почуття безпеки

У той час як молоді поляки вважають, що безпеку їхньої країни гарантує приналежність до західних політичних і військових структур, молоді українці вже виявляють певні ознаки звикання до загрози чи навіть пристосування до війни. Звісно, українці добре знають про наслідки війни, що точиться в їхній державі, та все ж, напевно, через фізичну віддаленість фронту, принаймні в тих місцях, де було організовано фокус-групи (Київ та Лубни), з відповідей респондентів часом можна було зрозуміти, що існуюча загроза поступово стає повсякденною нормою.

Водночас, як і їхні однолітки в Польщі, говорячи про безпеку, молоді українці надавали перевагу розмові про своє найближче оточення – про сім'ю, яка для багатьох людей є найбільшою цінністю, безпека якої означає не стільки відсутність загрози життю, скільки просто матеріальне та фінансове благополуччя – а не про безпеку країни.

«Національна безпека, тому що у нас її зараз немає. Я вже звикла, що її немає».

«Сім'я – це найголовніше, це наше перше середовище, найближче для нас».

І завжди в безпеці родини можна знайти підтримку для себе і дати її своїй сім'ї».

«Я вважаю, що національна безпека – це найважливіше, що ми зараз маємо. Бо я хотіла би, щоб ми жили мирно і будували здорову, мирну країну. А безпека сім'ї також тісно із цим пов'язана».

«Мирного неба над головою. Життя без війни, мабуть. Це найголовніше. Бо гине багато людей: і рідних, і не рідних. Це найголовніше».

Цінність, яка, природно, має безпосереднє відношення до поточних подій в Україні, тобто національну безпеку, молоді поляки ставлять наприкінці списку за важливістю. Підставою такого, а не іншого вибору є почуття безпеки, яке виникає як із повсякденних спостережень («у Польщі нічого поганого не відбувається»), так і з усвідомлення членства Польщі в західних структурах, тобто в НАТО та Європейському Союзі.

Низькі позиції національної безпеки в рейтингу цінностей спостерігаються як у наймолодших польських групах, так і в старших. Отже, це не те ставлення, яке змінюється з віком респондентів, або, принаймні, так можна сказати з огляду на весь досліджуваний віковий діапазон (16–26 років).

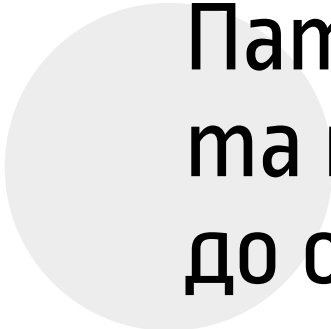
«Національна безпека для мене важлива, але є важливіші речі».

«Національна безпека, ймовірно, була б вищою, тому що це важливо, якби ми були в країні, у якій триває війна, але я почуваюся в безпеці, і, можливо, тому для мене це не так важливо, як цього не оцінюю».

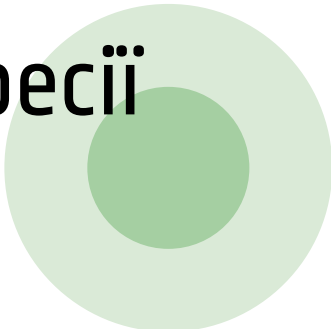
«Мені радше йшлося про те, що якби щось відбувалося в нашій країні, я б не почувалася б винною, поїхавши кудись із сім'єю, мені було б важливіше, щоб моя родина була в безпеці, ніж те, щоб у країні все було добре».

3

Патріотизм
та готовність
до особистої
залученості
в ситуації агресії

Розуміння патріотизму

«Патріотами» називають себе **64%** поляків і значно більше, **81%** українців. Тому воєнна ситуація однозначно впливає на прояв патріотичних настроїв, хоча б на базовому – декларативному – рівні.

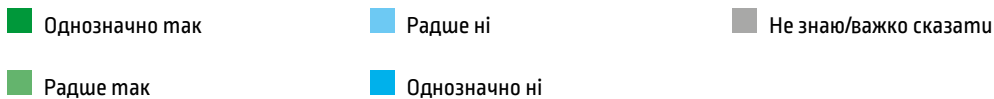
↓ ДІАГРАМА 1:

Усвідомлення себе як патріот(ки)

Польща

Україна

Для більшості молодих поляків патріотизм постає як складна мозаїка цінностей, де домінують любов, вірність і гордість за державу та її національні символи. Це також означає дбати про благо та розвиток батьківщини, виконувати громадянські обов'язки та поважати суспільні цінності. Не бракує ї людей, для яких патріотизм означає плекання історичної пам'яті та активну участь у відзначенні національних свят, що дає можливість замислитися над національною ідентичністю та культурною спадщиною. Крім того, для деяких молодих людей патріотизм означає готовність до самопожертви, навіть

до боротьби за батьківщину, прагнення гідно представляти країну на міжнародній арені.

Серед молодих українців патріотизм також сприймається як сукупність сильних почуттів любові до батьківщини, вірності та відданості державі. Активна допомога у розбудові кращого майбутнього для України є для них важливою складовою патріотичної ідентичності. Не бракує ї тих, хто розуміє патріотизм як боротьбу за цілісність держави та як прагнення до розвитку країни через повагу до рідної мови та її вдосконалення.

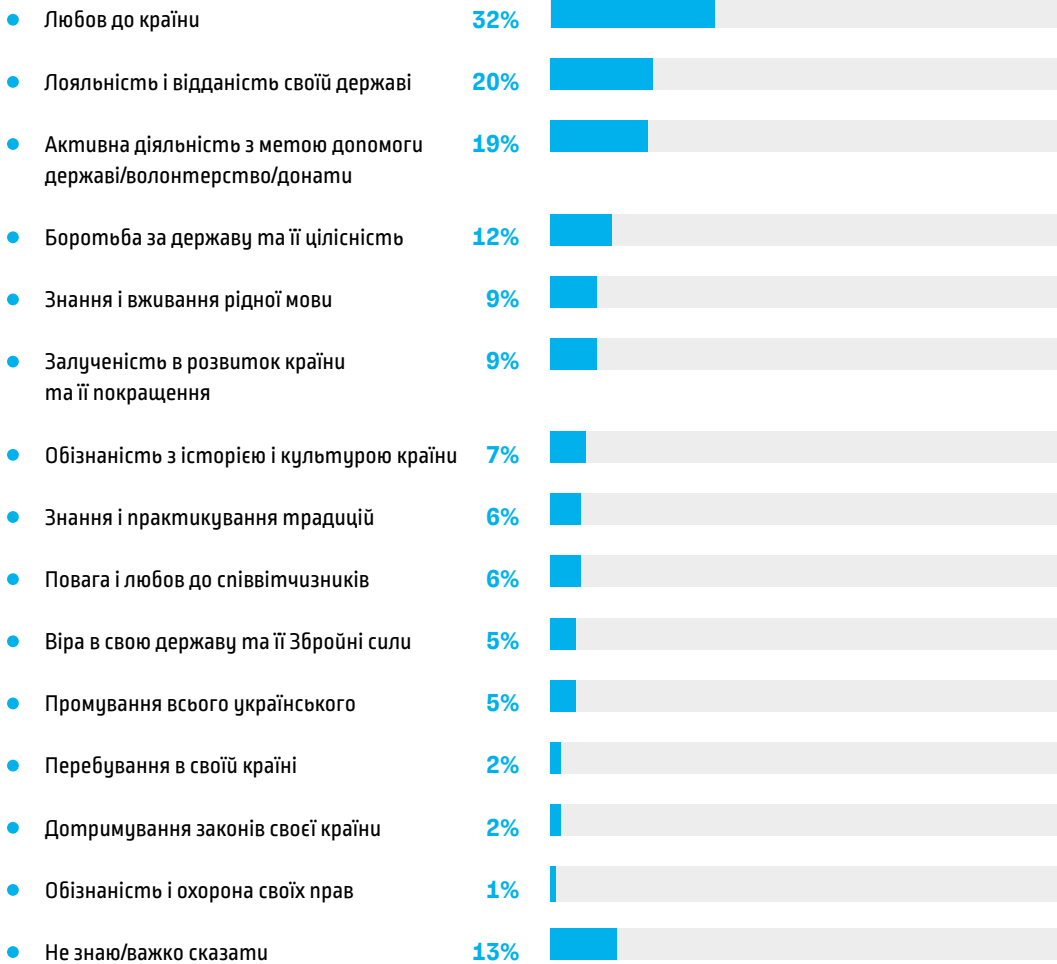
↓ ДІАГРАМА 2:

Спосіб розуміння патріотизму

Польща

Україна

Серед молодих українців також багато голосів, які можуть свідчити про певну втому від стану перманентного патріотичного піднесення. Українці помічають феномен комерціалізації патріотизму. Вони побоюються, що як суспільство піддаються маніпуляціям з боку влади держави, які може залежати на милітаризації патріотизму за принципом «патріотизм — це здатність віддати життя за державу». Молоді українці часто спонтанно прямо заявляють: «Я б не хоті(ла) віддати життя за державу».

«Але з іншого боку, мені здається, що... Гадаю, що зараз забагато футболок і різних цяцьок, це виглядає дуже штучно. На цьому заробляють і це теж маніпуляції. Це дивно і трохи недоречно».

«Справді, коли я бачу всі ці футболки із псом Патроном... Ну, коли я бачу таких людей, у мене просто складається враження, що в цієї людини забагато хромосом».

Патріотизм в Україні досить часто згадується в опозиції до підтримки Росії: або ти патріот, або підтримуєш Росію.

«Для мене патріотизм є універсальним. Не споживаєш російського мистецтва, не говориш російською. Не підтримуєш російську мову і мистецтво. Ти знаєш, що ти українець, і якимось це демонструєш. Не публічно, так, що "дивіться, я українець, я люблю свою країну", а просто... ну, так, щоб... ну, це було видно зі сторони».

«Це коли ти розумієш, що виступаєш за певну країну. Що ти або за Україну, або за Росію. Тобі не потрібно жити в Україні, щоб думати, що... ти мусиш бути за Україну».

У дискусіях з молодшими учасниками фокус-груп в Україні простежується дуже цікавий мотив. Серед польської молоді таких міркувань взагалі не було зафіксовано, натомість траплялося, що українська молодь прямо говорила, що Україні потрібен не патріотизм, а націоналізм.

«Насправді поняття патріотизму не може існувати, тому що абсолютна любов до Батьківщини неможлива з об'єктивних причин. Патріотизм — це радше якийсь маніпулятивний наратив чи щось подібне. Те, що патріотизм існує — це дуже фантомне поняття. Є любов до країни за певні її аспекти».

«Передусім, я не думаю, що в Україні існує патріотизм. По-друге, я вважаю, що Україні потрібен не патріотизм, а націоналізм. Це прагнення до національної ідеї, захист своєї країни, побудова здорової, багатой держави, культурної країни. А щодо мовного питання, я вважаю, що, звісно, не потрібно ділити людей на російськомовних та україномовних. Тобто, якимось їх порівнювати. Але водночас я вважаю, що ми не повинні це ігнорувати чи прикривати на це очі, тому що збереження української мови також є дуже важливим».

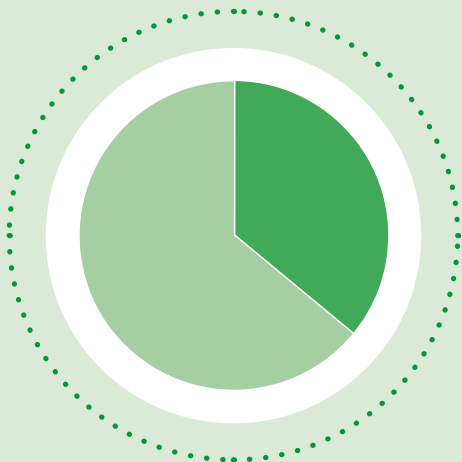
«Націоналізм — це насправді добре. Це просто любов до своєї країни і прагнення легкої українізації. Таке прагнення єдності, національної єдності».

Для молоді в Польщі патріотизм зараз найчастіше — це повсякденна турбота про добробут держави (чесна праця, сплата податків, виконання громадянських обов'язків), а також певний поведінковий набір із символічної сфери (пам'ять про історію, плекання традицій, відзначення національних свят), а не готовність до боротьби та віддачі життя за батьківщину.

«Зараз патріотизм — це боротьба за свою країну, це не обов'язково вимахування шаблею, це турбота про цю землю, про наші терени. Не фіксація на собі, а буття солідарними зі своїми співвітчизниками».

«Любов до певної групи, до якої належиш, це не обов'язково має бути нація, тому що я асоціюю патріотизм більше з місцевим патріотизмом, який абсолютно не залежить від ідеї нації».

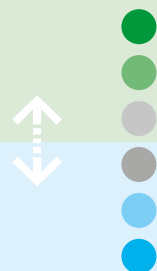
Готовність приєднатися до армії
для захисту своєї країни від нападу

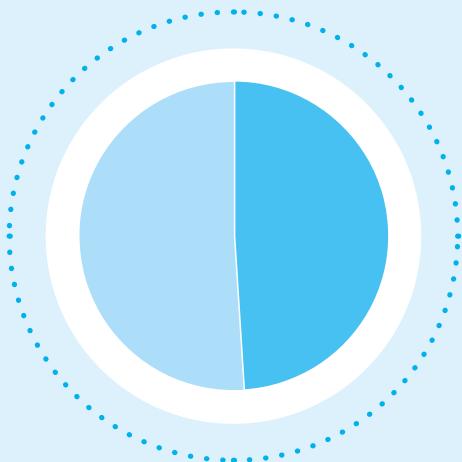
Загалом Польща:

Однозначно/радше так

36%

Готовність приєднатися до армії
для захисту своєї країни від нападу

Загалом Україна:

Однозначно/радше так

49%

Готовність до особистої залученості в ситуації агресії

Хоча патріотизм найчастіше сприймається просто як любов і прихильність до батьківщини, перед лицем загрози державності внаслідок зовнішнього нападу його розуміють також як готовність до самопожертви заради її захисту.

Варто зазначити, що рівень декларованої готовності до такої самопожертви у поляків і українців різний. Близько **50%** опитаних молодих українців висловили готовність піти в армію, щоб захистити свою країну, тоді як у Польщі лише **36%** задекларували свою готовність, а більше половини визнали, що вони взагалі не готові до таких дій. Диспропорція

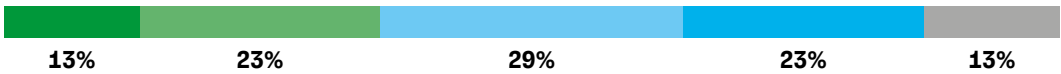
в рівні готовності до захисту батьківщини між молодими громадянами цих двох країн є очевидним результатом відмінностей у поточній безпековій ситуації.

Аналізуючи ці дані в гендерному розрізі, можна помітити, що більші диспропорції у рівні готовності йти до війська в умовах загрози спостерігаються у жінок. У Польщі лише **28%** опитаних жінок заявляють про готовність піти в армію, тоді як майже **60%** не готові до такого рішення. Проте у молодих українок відсоток респонденток, які заявили про готовність піти на таку жертву, на **20 відсоткових пунктів** вищий.

↓ ДІАГРАМА 3:

Готовність приєднатися до армії для захисту своєї країни від нападу

Загалом Польща

Загалом Україна

Чоловіки Польща

Чоловіки Україна

Однозначно так

Радше ні

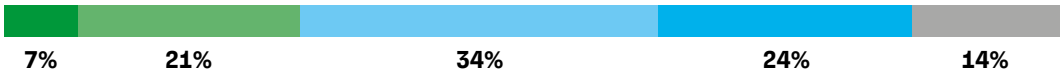
Вже приєдна(лася)

Радше так

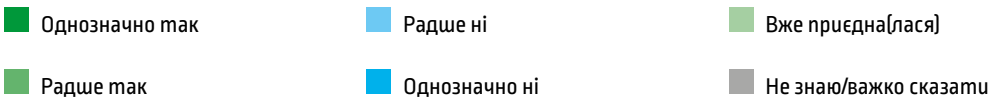
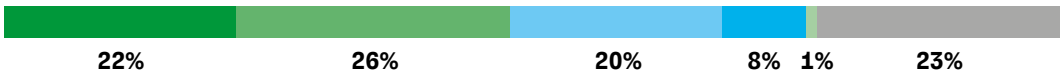
Однозначно ні

Не знаю/важко сказати

Жінки Польща

Жінки Україна

На запитання про бажання допомогати армії у разі нападу спостерігається значно більша готовність молодих громадян обох країн. Проте варто звернути увагу на велику диспропорцію між молодими українцями та поляками.

Близько **90%** українців, які брали участь в опитуванні, заявляють про готовність надати таку допомогу в разі нападу ворога (що, власне, є, мабуть, не

стільки декларацією майбутньої поведінки, скільки відображенням існуючого стану речей). У польських респондентів рівень такої готовності на **35 відсоткових пунктів** нижчий.

Аналізуючи ці результати в гендерному розрізі, ми бачимо більшу диспропорцію у випадку декларованої готовності допомагати у жінок.

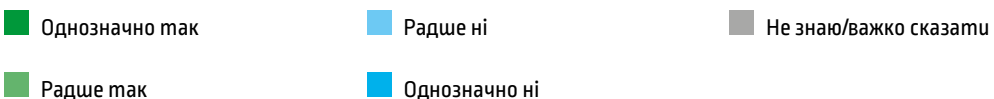
↓ ДІАГРАМА 4:

Готовність надати допомогу армії у разі нападу ворога

Загалом Польща

Загалом Україна

Чоловіки Польща

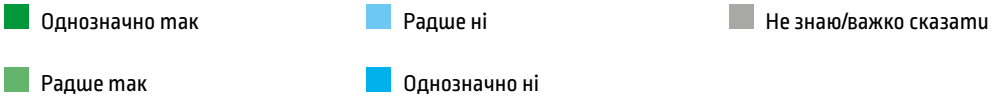
Чоловіки Україна

Жінки Польща

Жінки Україна

Молоді українці часто надають допомогу – в тому числі фінансову – безпосередньо своїм друзям, у тому числі й на фронті. У цьому контексті українці прямо говорять про явище корупції, яка є такою ж руйнівною для суспільства, як і сама збройна агресія.

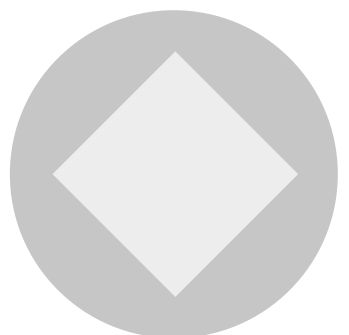
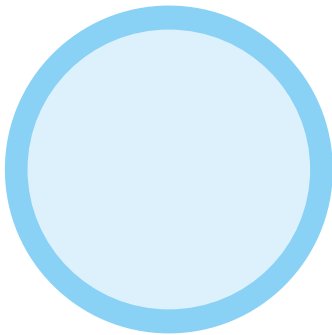
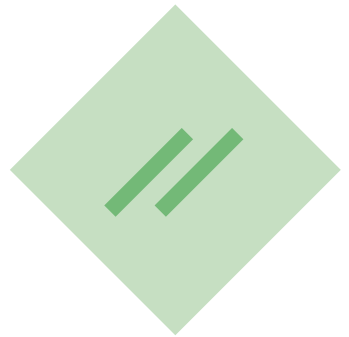
«Я дивлюся багато новин, і мені здається, що вся ця війна – одна велика головоломка, от і все! І, так чи інакше, вона колись закінчиться. Тому я не хочу втручатися. А фінансово я допомагаю

лише друзям, яких знаю особисто, якщо їм щось потрібно на фронті, я їм допомагаю. Десь в іншій місця, різним фондам я не плачу».

«Зараз можна і навіть треба якось, якимись вчинками чи ще якось боротися з тією ж корупцією. Зараз, бо потім може бути пізно! І, можливо, ми навіть програємо війну через цю корупцію».

Майбутнє вдома
чи за кордоном?

Незважаючи на те, що вони перебувають у країні, де вже два роки триває жорстока війна, молоді українці рідше, ніж поляки, допускають можливість постійного проживання за межами своєї країни. Аж **59%** українців, які взяли участь в опитуванні, виключають можливість виїхати з країни назавжди. У польських респондентів цей відсоток менший аж на **18 відсоткових**

пунктів. У випадку українців менша готовність залишити батьківщину, безсумнівно, пов'язана з більшим почуттям обов'язку перед країною, яка воює. Молоді поляки, розглядаючи перспективу виїзду в умовах відносної безпеки, відчують меншу провину за те, що залишають батьківщину в скрутному становищі.

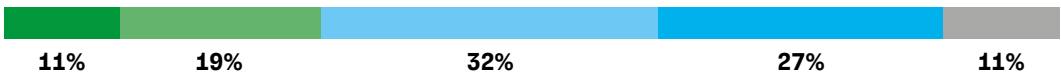
↓ ДІАГРАМА 5:

Прийняття можливості постійного проживання за межами країни

Польща

Україна

Однозначно так

Радше ні

Не знаю/важко сказати

Радше так

Однозначно ні

Особливо варто підкреслити, що молоді українці оптимістичніше за поляків оцінюють майбутнє своєї країни. Лише **27%** опитаних молодих поляків позитивно бачать майбутнє країни, тоді як у молодих українців відсоток таких думок удвічі вищий. Більший оптимізм громадян України може бути пов'язаний зі

значно гіршою оцінкою початкової ситуації, ніж у випадку молодих поляків.

35% опитаних молодих людей у Польщі оцінюють майбутнє країни нейтрально, що може свідчити про відносно високий ступінь невизначеності.

↓ ДІАГРАМА 6:

Оцінка майбутнього країни з точки зору людей, подібних до респондентів

Польща

Україна

■ Дуже оптимістично

■ Нейтрально

■ Дуже песимістично

■ Радше оптимістично

■ Радше песимістично

Молоді поляки більш песимістично дивляться на майбутнє своєї країни. **61%** поляків хотіли б залишитися на батьківщині, але понад половина не вірить, що матиме тут можливість реалізувати свої плани. Майже половина опитаних молодих поляків міркує над проживанням за кордоном.

Якщо проаналізувати відповіді респондентів з України на аналогічне запитання, образ молодих людей як патріотів із сильною прив'язаністю

до батьківщини вимальовується ще виразніше. Попри всі труднощі, **75%** респондентів хочуть залишитися в країні і лише **20%** погоджуються, що життя за кордоном є кращим вибором у нинішній ситуації. Водночас аж **70%** молодих українців бачать перспективу кращої долі для своєї батьківщини в майбутньому. Варто зазначити, що цей результат принципово відрізняється від отриманого в польській частині дослідження.

↓ ДІАГРАМА 7:

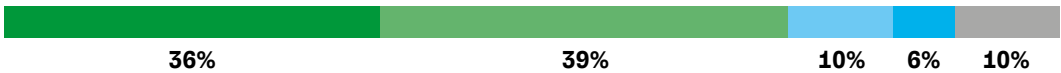
Сприйняття майбутнього – свого та країни

- Попри всі труднощі, я би хоті(ла) пов'язати своє майбутнє з Польщею/Україною

Польща

Україна

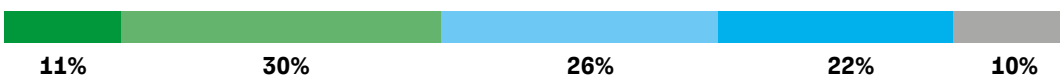

- Не вірю, що в Польщі/Україні матиму можливість реалізувати всі свої плани

Польща

Україна

Однозначно погоджуюся

Радше не погоджуюся

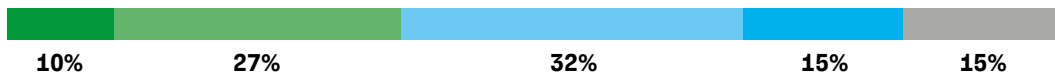
Важко сказати

Радше погоджуюся

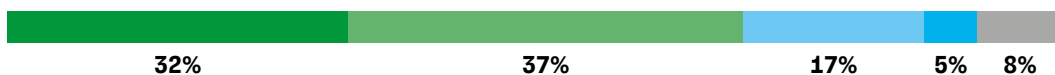
Однозначно не погоджуюся

- Вважаю, що в Польщі/Україні дуже добре майбутнє і не уявляю собі життя поза межами Польщі/України

Польща

Україна

- Навіть якщо в Польщі/Україні в майбутньому будуть гарні умови для життя, все одно хочу переїхати кудись закордон

Польща

Україна

- Однозначно погоджуюся
- Радше погоджуюся
- Радше не погоджуюся
- Однозначно не погоджуюся
- Важко сказати

У групових дискусіях також з'явилися теми, пов'язані з планами на майбутнє – про бажання залишитися в країні чи виїхати. Ці інтерв'ю підтвердили, що молоді українці, які ще не виїхали з країни, як правило, не бачать себе в еміграції та не хотіли б залишити батьківщину. Для когось причина полягає в культурній дистанції, яка відділяє, наприклад, від Польщі – незнання мови, звичаїв, людей. Інші ж аргументують своє небажання виїжджати патріотичними мотивами та любов'ю до власної країни.

«У моєї мами є подруга, яка живе в Польщі. Коли вона в нас буває, то завжди каже, що там легше. Там легше, але треба вивчити польську. А мені мама каже: "поїхали, якщо вони будуть поруч"... Нещодавно [здається, в неділю ввечері] ми чули вибухи. Вона сказала, що найпростіше, що ми можемо зробити, це поїхати в Польщу. Але я не хочу їхати. Взагалі не хочу закордон. Мене не тягне. Мені всі кажуть, що там легше, але... У цієї тітки є дочка і вона навіть сказала, що там важче. В Україні легше. Навіть якщо війна».

«У тебе тут багато друзів, ти знаєш рідну мову і знаєш, що робиш. Знаєш, де живеш, з ким живеш. Усе знаєш. А там, в іншій країні, ти абсолютно нічого не знаєш. Не знаєш, куди йти, що говорити, нікого не знаєш».

«Чесно кажучи, я хотів би жити в Україні. Мені подобається культура, мова, національна спадщина. Насправді, краєвиди у нас дуже красиві. Але, на жаль, більшість краєвидів і культурної спадщини нині знищується. Знищується і мова. І якщо на той момент, коли ми станемо дорослими, в Україні досі триватиме жорстока війна; якщо при владі досі будуть ті самі люди, які вмють тільки красти гроші; якщо наша країна не буде розвиватися, а залишиться такою, як є, то я, чесно кажучи, не хотів би жити в такому середовищі. Якщо так, то... Але моє серце в Україні».

«Я думаю, що наше майбутнє в Україні. Бо якщо влаштуватися на роботу, то легше спілкуватися тут, ніж якщо не знаєш інших мов».

Розмірковуючи про еміграцію, молоді люди в Польщі найчастіше серед причин називають економічні фактори: бажання знайти роботу, отримати більший дохід, досягти матеріальної стабільності та безпеки. У цьому контексті жодного разу не наводився аргумент про відсутність безпеки в країні через війну в Україні чи просто відчуття загрози через поточні міжнародні події.

Натомість, деякі молоді поляки не погоджувалися з поточною політичною ситуацією в їхній країні на момент проведення дослідження, що для них також було достатньою причиною, аби розглянути можливість виїзду та постійного проживання за межами Польщі в майбутньому.

«Мабуть, у Польщі, але я не виключала б переїзду в іншу країну. Мені не подобається змінювати місце проживання, але, можливо, я спокусилася б на пропозицію роботи, тому що за кордоном кращі зарплати, наприклад, для лікарів». [старші, Варшава]

«Мені було б важко виїхати з країни назавжди або на довгий термін, тому що я народилася в Польщі, у Варшаві, і через кілька років, навіть якщо не дай Бог щось падатиме на голову, все одно було б важко, бо я не можу уявити життя в іншій країні, я звикла до свого». [молодші, Варшава]

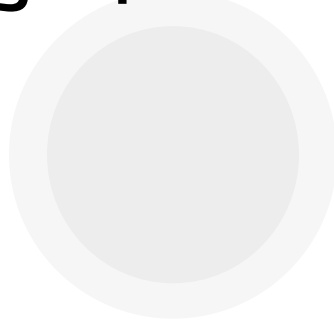
«Однозначно в Польщі, тому що у мене тут родина, і я не можу уявити, що мої батьки живуть у Польщі, а я живу за скількись там кілометрів і ми бачимось дуже рідко». [старші, Варшава]

«Я хотіла би залишитися в Польщі, але якщо поточна політична ситуація не зміниться, я робитиму все для того, аби покинути Польщу і будувати своє життя за кордоном». [молодші, Торунь]

«Більшість суспільства дивиться в майбутнє і хоче створити найкраще життя, тому, дивлячись на Польщу та нашу економіку, вони не бачать, як заробити гроші, тому більшість людей вибирає виїзд за кордон». [молодші, Торунь]

Зацікавленість національною та міжнародною ситуацією

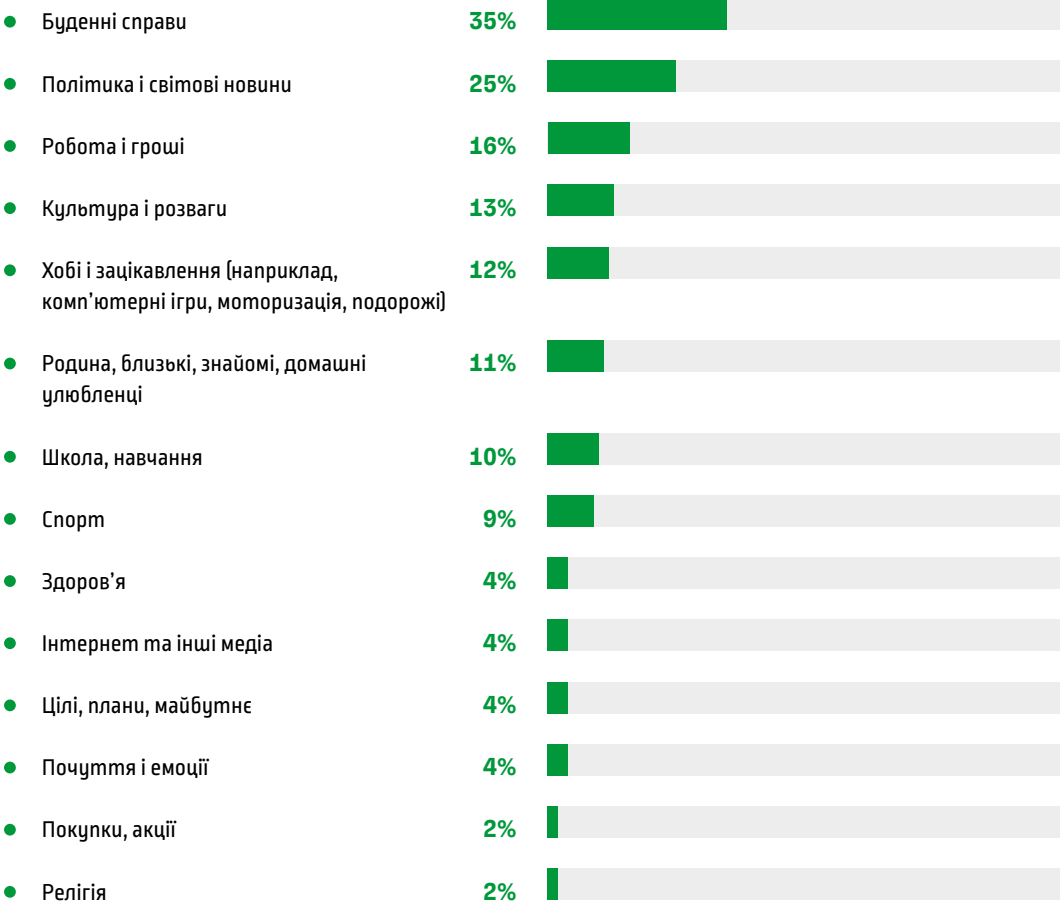
Різні реалії повсякденного життя в Польщі та Україні проілюстровано коротким викладом тем, які найчастіше обговорюють молоді респонденти в розмовах з однолітками. Молодих поляків більше цікавлять теми, пов'язані з повсякденним життям. У випадку

з українцями насамперед ідеться про політику та війну, в тіні яких протікає їхнє життя. Розмови про культуру, розваги, хобі та інтереси ведуть близько **12%** молодих поляків, тоді як серед їхніх українських однолітків такі питання хвилюють лише **5%**.

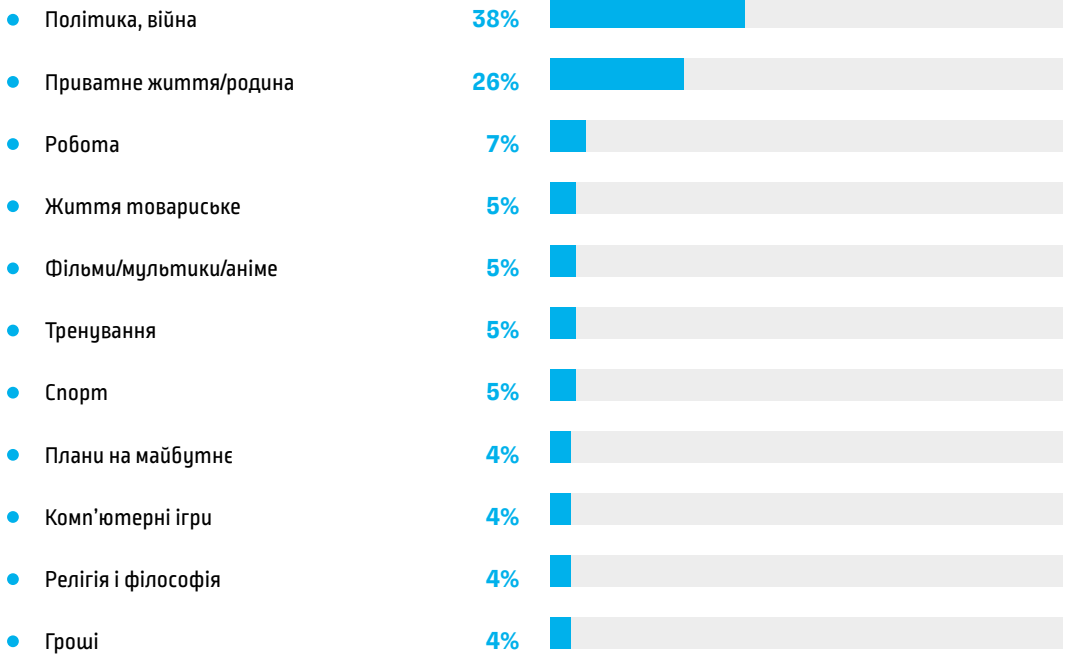
↓ ДІАГРАМА 8:

Теми розмов з однолітками

Поляки

Українці

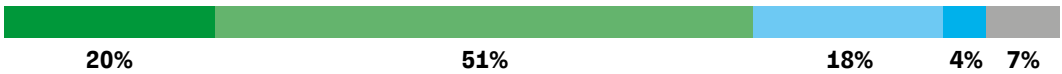
Інтерес до ситуації в країні та міжнародних справ у порівнюваних групах залишається на подібному рівні. Проте у випадку українців людей, які жваво цікавляться політичною ситуацією в країні, на **15 відсоткових**

пунктів більше порівняно з тією ж групою, дослідженою в Польщі. Водночас серед молодих українців можна спостерігати значно менший інтерес до ідеологічних суперечок, ніж у молодих поляків.

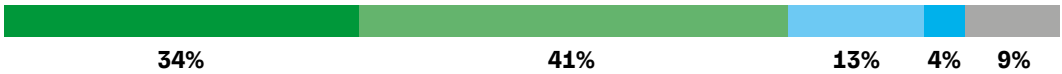
↓ ДІАГРАМА 9:

Зацікавленість політичною ситуацією в країні

Польща

Україна

■ Дуже цікавлюся

■ Радше не цікавлюся

■ Не знаю/важко відповісти

■ Радше цікавлюся

■ Взагалі не цікавлюся

↓ ДІАГРАМА 10:

Зацікавленість міжнародними відносинами та ситуацією у світі

Польща

Україна

■ Дуже цікавлюся

■ Радше не цікавлюся

■ Не знаю/важко відповісти

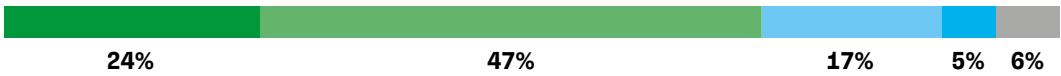
■ Радше цікавлюся

■ Взагалі не цікавлюся

↓ ДІАГРАМА 11:

Інтерес до ідеологічних суперечок

Польща

Україна

■ Дуже цікавлюся

■ Радше не цікавлюся

■ Не знаю/важко відповісти

■ Радше цікавлюся

■ Взагалі не цікавлюся

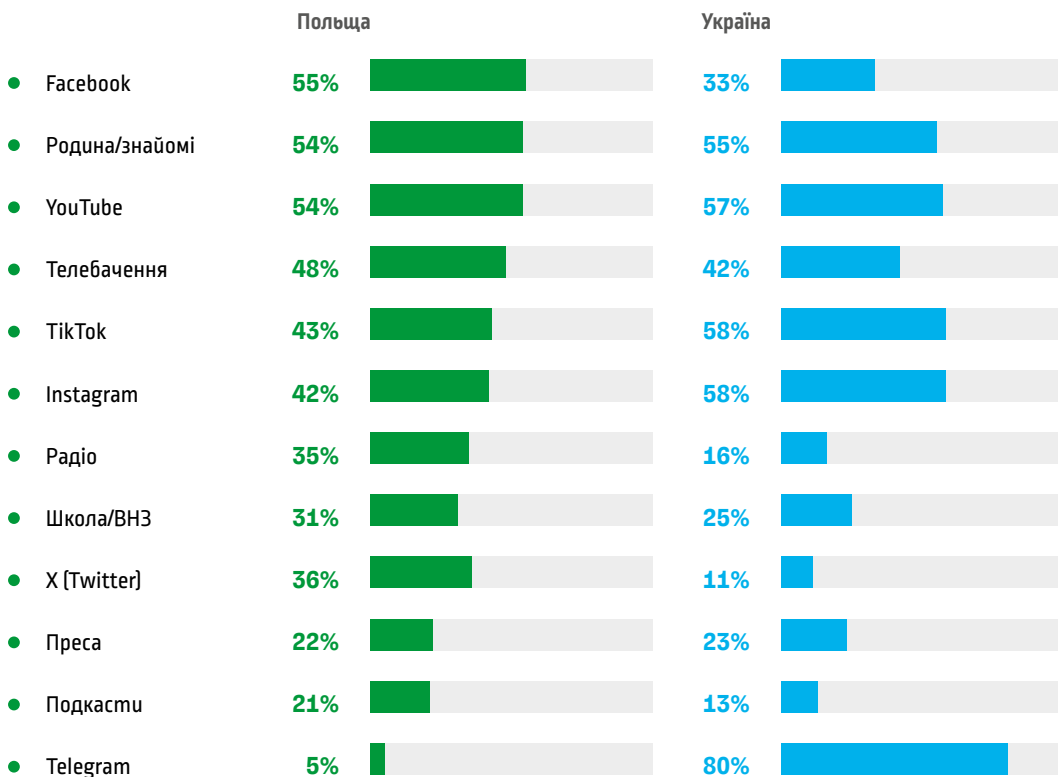
Значні відмінності в результатах молоді з Польщі та України спостерігаються також у питанні про джерела інформації про події в країні та закордоном. У випадку молодих поляків інформацію найчастіше отримують через Facebook, спілкування з родиною та друзями, а також через YouTube. Молоді ж українці більшість знань у цій сфері отримують із додатку Telegram. Цим джерелом інформації користуються **80%** молодих українців, які беруть участь

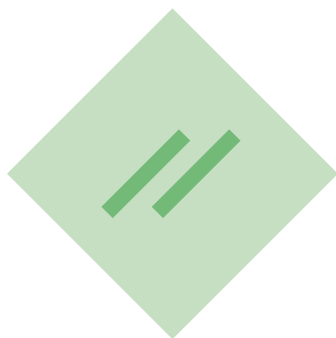
у дослідженні. У випадку Польщі Telegram обрали лише **5%** респондентів.

Водночас, в обох опитаних групах спостерігається відхід від традиційних джерел отримання інформації, таких як телебачення, преса чи радіо, на користь онлайн-джерел, таких як соціальні мережі, новинні сервіси чи мобільні додатки. Це, звичайно, відображає еволюцію отримання інформації, з якою ми маємо справу в глобальному масштабі.

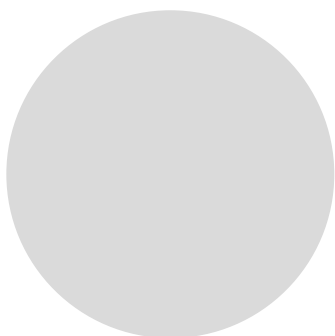
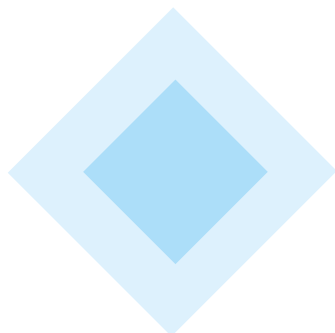
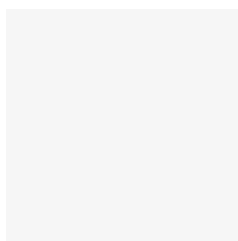
↓ ДІАГРАМА 12:

Джерела інформації про події в країні та світі

Зацікавленість історією батьківщини

Більший зв'язок із культурною спадщиною своєї країни у розумінні рівня інтересу до її історії помітний у випадку українців. Зацікавленість історією України виявляють 4/5 респондентів, причому для половини з них цей інтерес є значним. У молодих поляків задекларований рівень інтересу до історії власної країни на **17 відсоткових пунктів** нижчий.

Зацікавленість історією може бути наслідком впливу різних факторів, включно з почуттям

національної ідентичності, бажанням зрозуміти коріння та традиції та усвідомленням важливості історії у формуванні національної та соціальної ідентичності. Натомість, вищий рівень інтересу до минулого у випадку українців може свідчити про більшу потребу знайти історичний контекст для поточної ситуації, в якій опинилася їхня країна.

↓ ДІАГРАМА 13:

Інтерес до історії власної країни

Польща

Україна

■ Дуже цікавлюся

■ Радше не цікавлюся

■ Не знаю/важко відповісти

■ Радше цікавлюся

■ Взагалі не цікавлюся

Як у випадку Польщі, так і України історичні події, які найчастіше згадує молодь і якими вона пишається, пов'язані з незалежністю країни. У випадку Польщі це відновлення незалежності у 1918 році, яке спонтанно

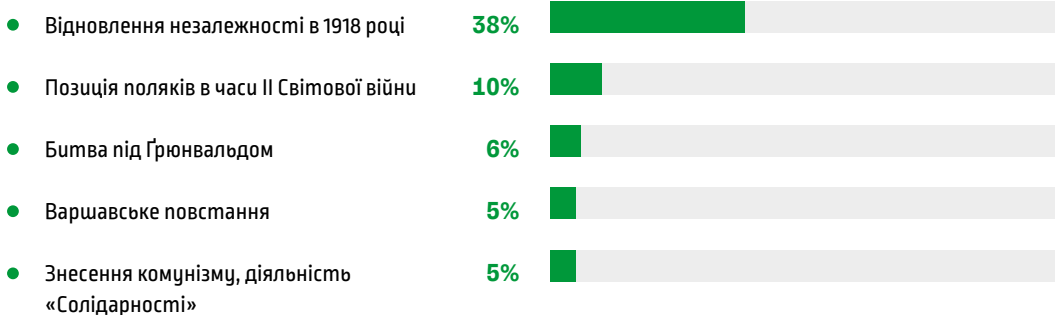
вказали **38%** молодих поляків, які взяли участь у дослідженні. У випадку України – це підписання Акту проголошення незалежності у 1991 році, яке вказали **37%** респондентів.

↓ ДІАГРАМА 14:

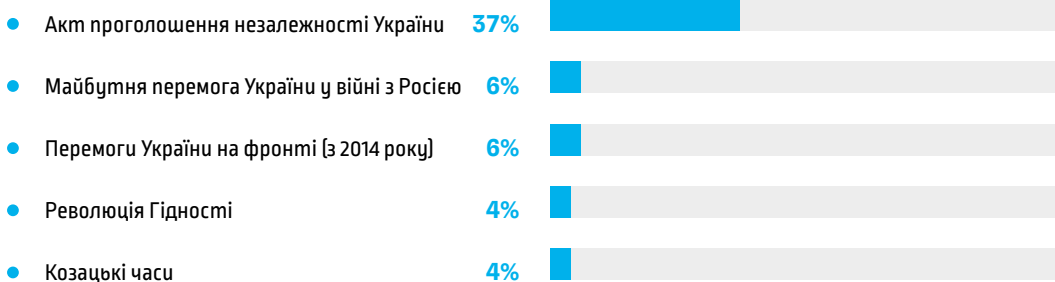
Чим ми можемо пишатися в історії нашої країни

[5 найпоширеніших відповідей]

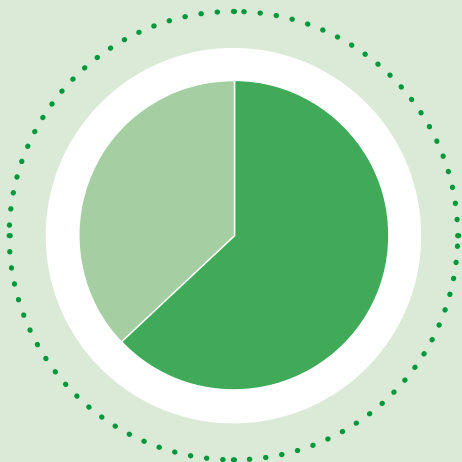
Польща

Україна

Інтерес до історії
власної країни

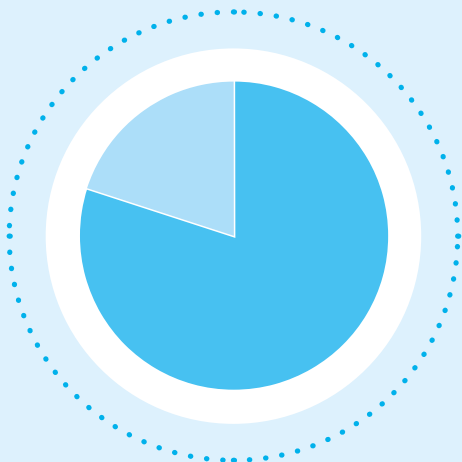
Загалом Польща:

Дуже/радше цікавлюся

63%

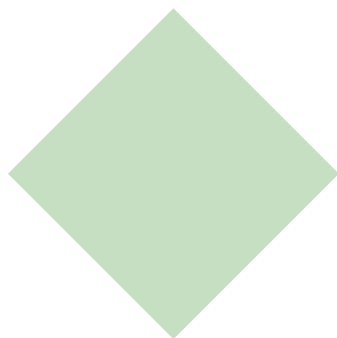
Інтерес до історії
власної країни

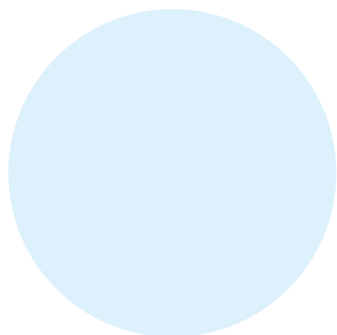
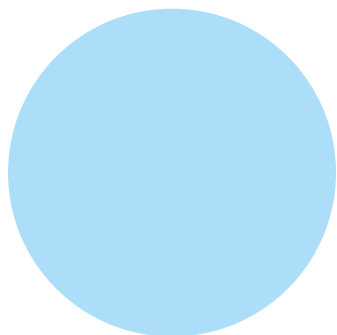
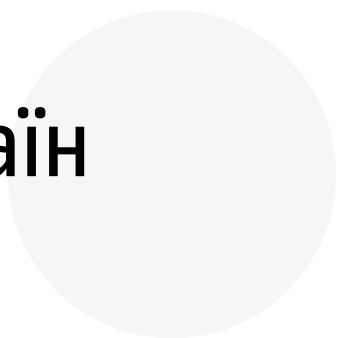
Загалом Україна:

Дуже/радше цікавлюся

80%

Ставлення до сусідніх країн

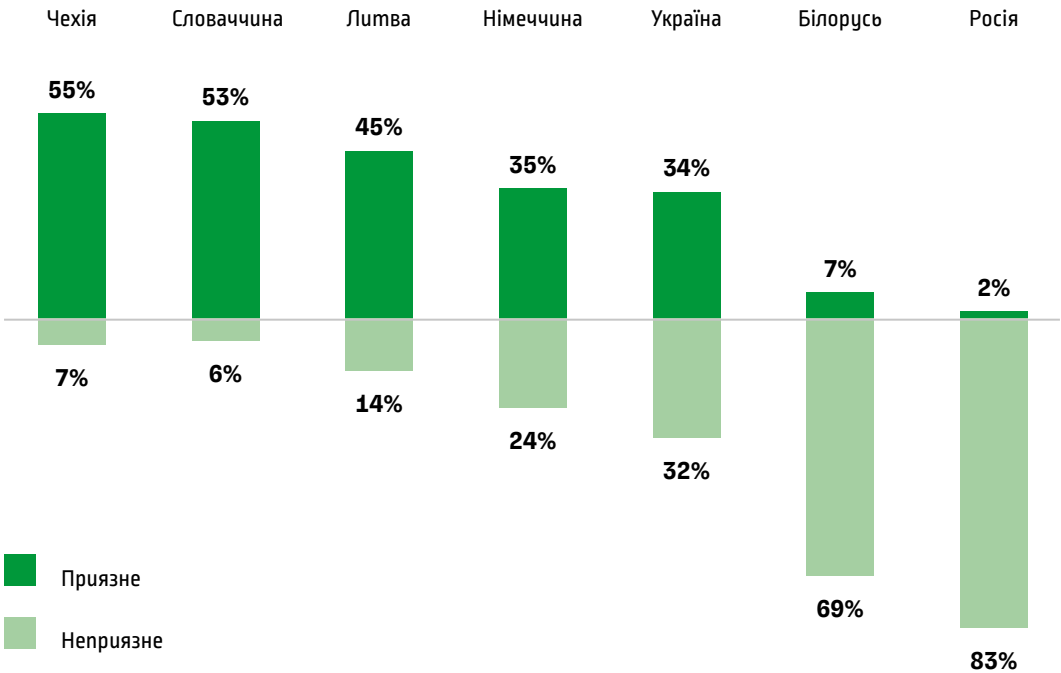

І поляки, і українці сприймають Росію та Білорусь як недружні країни. Показово, що українці набагато частіше вважають Польщу дружньою до України країною, ніж поляки бачать Україну як дружню до Польщі країну.

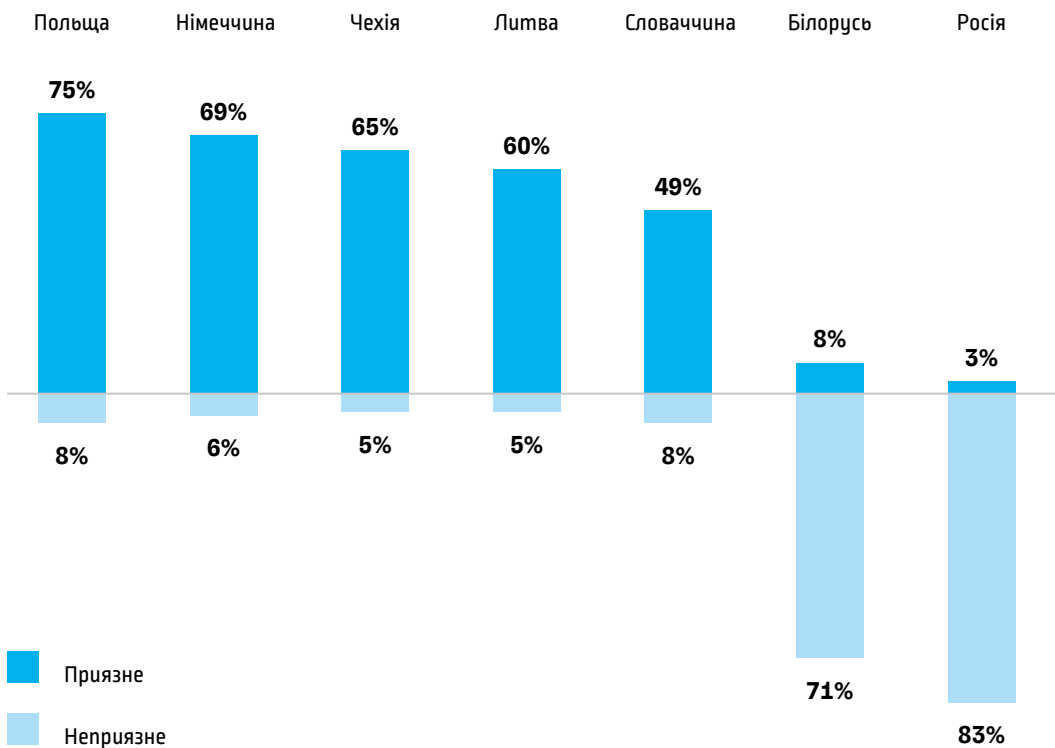
↓ ДІАГРАМА 15:

Яким є ставлення інших країн до вашої країни?

Поляки

Українці

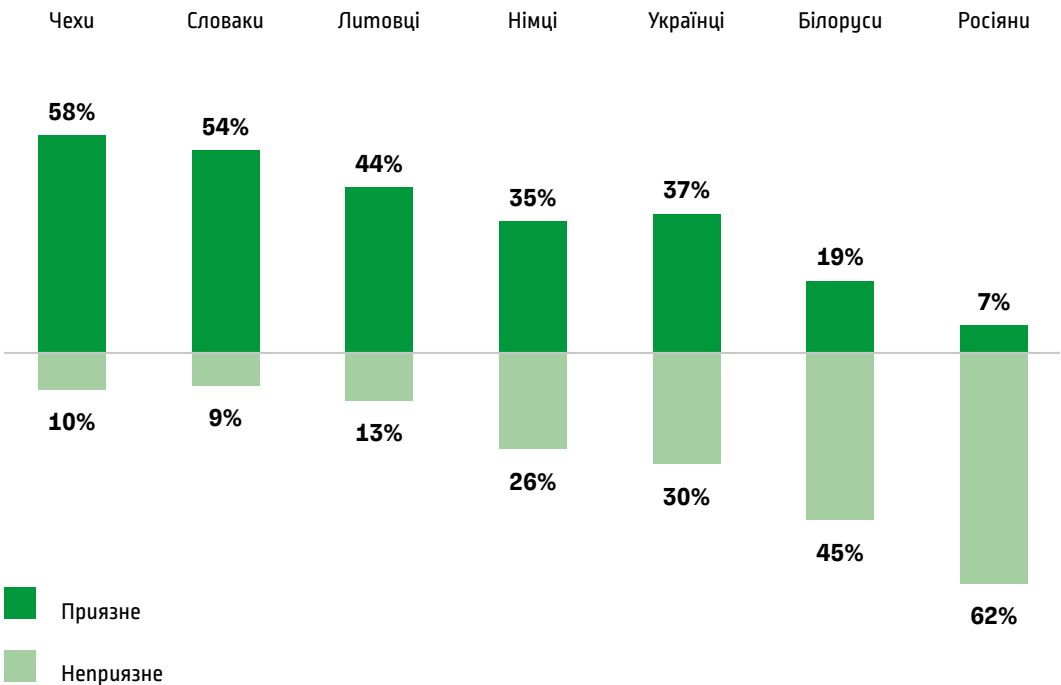
Окремі народи сприймаються подібно до держав. І цього разу українці вважають поляків найдружнішою нацією. Поляки ж сприймають українців інакше, насамперед згадуючи серед дружніх народів чехів, словаків та литовців, а українців розміщують за німцями.

Отже, тут маємо справу з помітною диспропорцією у взаємосприйнятті, джерела якої можуть полягати в комунікативних проблемах або знаходитися в історичному контексті.

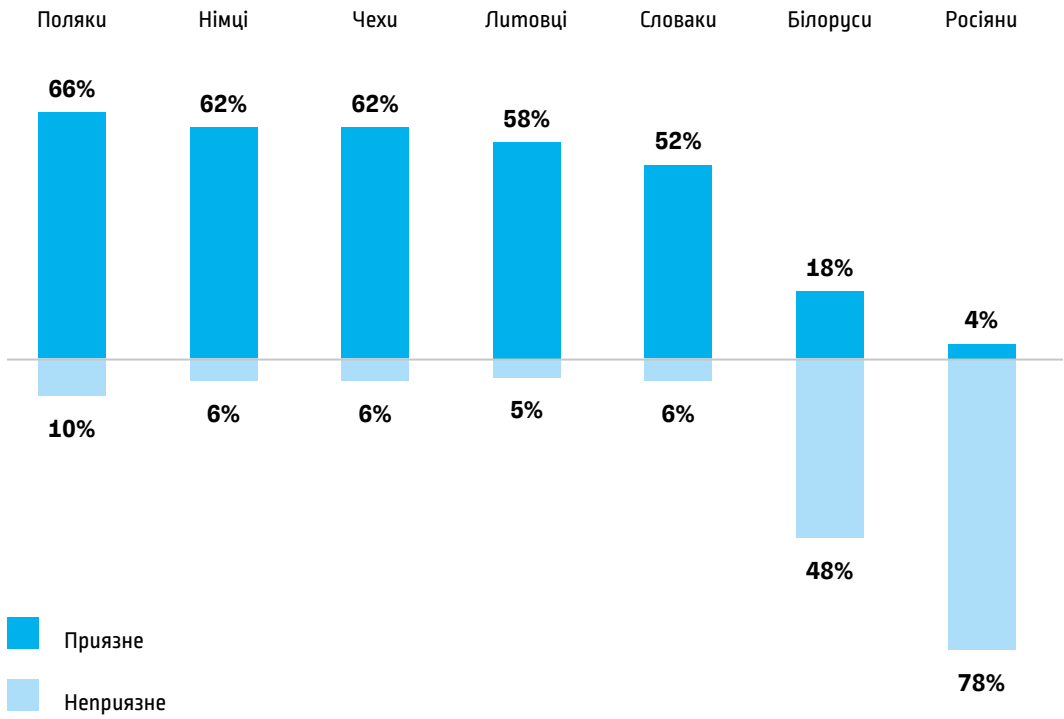
↓ ДІАГРАМА 16:

Яким є ставлення інших народів до країни?

Поляки

Українці

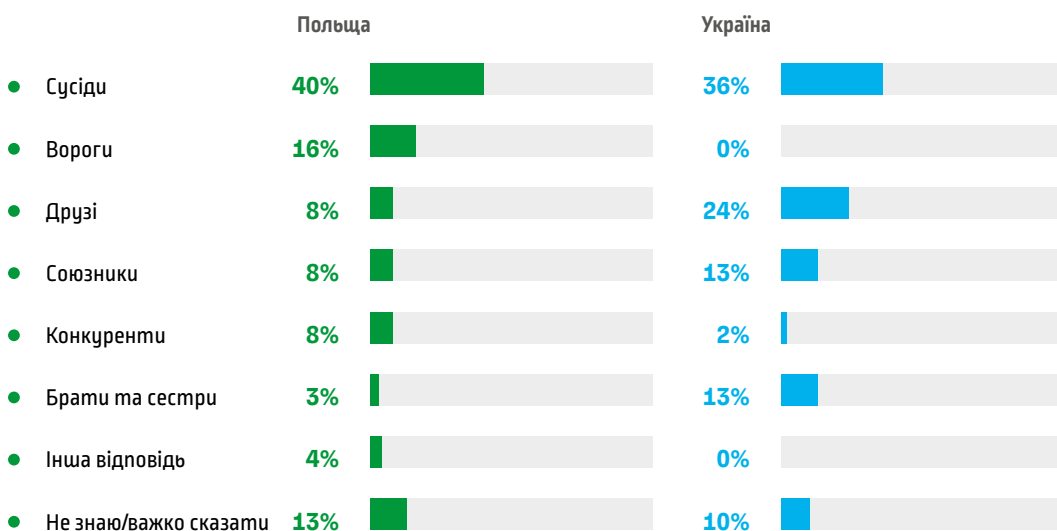

Ще одним прикладом диспропорцій у взаємному сприйнятті поляків і українців є відповіді на запитання про те, як ми говоримо про наших сусідів. Виявилось, що поляків «друзями» називають **24%** українців, а про українців так говорять лише **8%** поляків. Також

українці набагато частіше, ніж поляки, називають інший народ «братами і сестрами». Водночас якщо хтось і вживає термін «ворог», говорячи про взаємини між поляками та українцями, то лише поляки – про українців так говорять **16%** респондентів.

↓ ДІАГРАМА 18:

Сприйняття українців/поляків

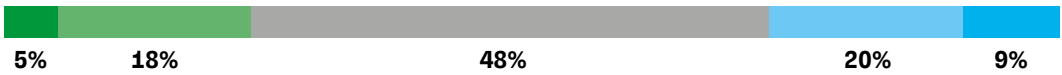
48% українців сприймають польсько-українські відносини як добрі чи дуже добрі. Трохи скептичнішими є поляки – лише **23%** з них оцінюють їх позитивно.

Цікаво, що аж **48%** поляків висловлюють нейтральну думку про стан цих відносин.

↓ ДІАГРАМА 19:

Оцінка польсько-українських відносин

Польща

Україна

■ Дуже добре

■ Нейтрально

■ Дуже погано

■ Добре

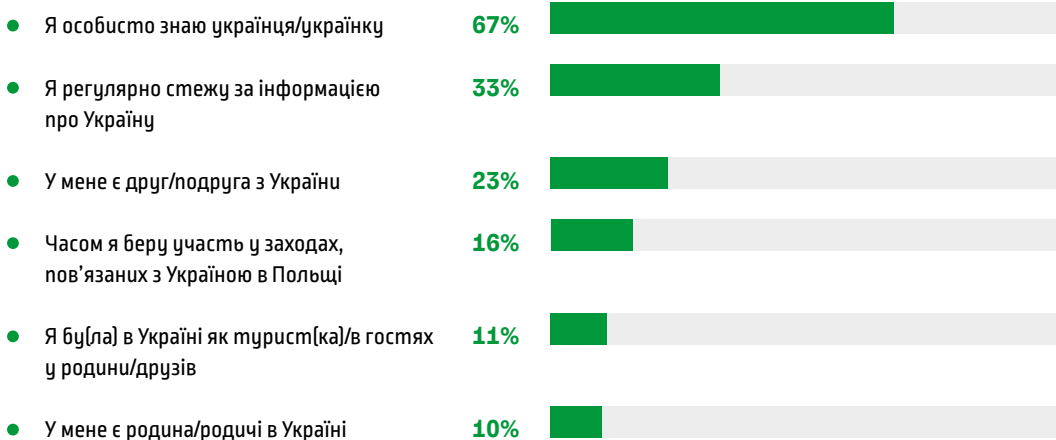
■ Погано

З природних причин українці частіше ніж поляки можуть похвалитися особистими стосунками з громадянами сусідньої країни. Цим також можна пояснити більш доброзичливе ставлення українців до поляків.

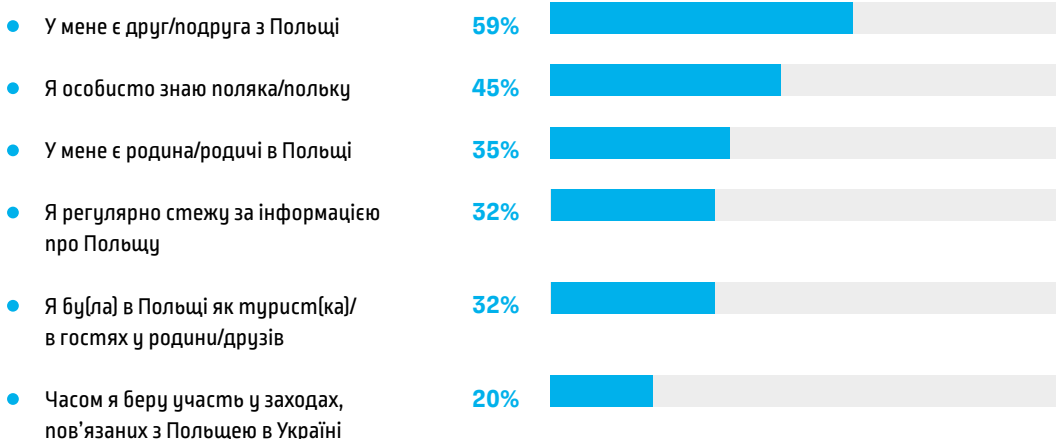
↓ ДІАГРАМА 20:

Особистий досвід, пов'язаний з...

Україною та українцями – поляки

Польщею і поляками – українці

Українці також бачать більше подібностей, ніж відмінностей між собою та своїми ровесниками з Польщі. Вони бачать спільні риси та цінності, які пов'язують їх із сусідами з Польщі.

З іншого боку, молоді поляки демонструють більш нейтральне ставлення. Деякі з них більше схильються

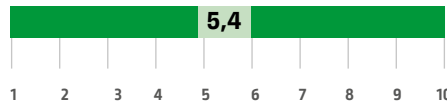
до схожості між поляками та українцями, помічаючи риси та цінності, які поєднують обидва народи. Інші більш схильні підкреслювати відмінності, як культурні, так і історичні, які розділяють дві нації.

↓ ДІАГРАМА 21:

Сприйняття однолітків...

з України – поляки

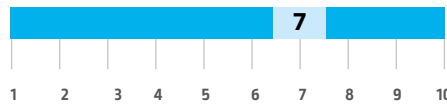
- Я бачу більше відмінностей, ніж подібностей між однолітками з України та Польщі

- Я бачу більше подібностей, ніж відмінностей між однолітками з України та Польщі

з Польщі – українці

- Я бачу більше відмінностей, ніж подібностей між однолітками з України та Польщі

- Я бачу більше подібностей, ніж відмінностей між однолітками з України та Польщі

Також під час фокус-інтерв'ю молоді українці іноді підкреслювали відчуття певної неприязні з боку поляків, часто пов'язуючи це явище з конфліктами, які нещодавно виникли на кордоні (зерно, транспорт). Але загалом у відповідях молодих українців передусім звучить вдячність полякам і навіть розуміння зміни їхнього ставлення.

«Спочатку наші люди приїхали налякані, нажахані, що це кінець, більше немає дому, нема де жити, нема для чого жити. Ми були голі й босі, як то кажуть. А потім вони були там... Хтось їм там допомагав. Вони отримали роботу. Вони відчували певну свободу слова. І почали просуват щось своє. І полякам це, звичайно, теж може не сподобатися. І поляки тепер так само думають про нас. І зараз там якось важче прижитися, чесно кажучи. Важче знайти роботу чи квартиру. Загалом, у Європі стало трохи складніше з усіма цими справами».

«Хоча багато поляків не люблять українців. Наприклад, коли моя подруга приїхала до Польщі, поляки до неї дуже погано ставилися. Тому що ця тема про Богдана Хмельницького... Ну, ми з ними теж дуже часто конфліктували в нашій історії. Але зараз вони... ну, дружні, так».

«Не знаю, поляки від початку вторгнення до нас добре ставилися. Але після останніх сварок щось почало псуватися. До нас почали погано ставитися. Ну, більшість із них».

За словами співрозмовників у фокус-групах, організованих у Польщі, східні та південні сусіди є найближчими до поляків у культурному плані. Були також голоси, що це залежить від регіону Польщі, бо самі поляки досить різні.

«Польща культурно розділена з огляду на те, яка частина країни ким була загарбана, і це видно. У Сілезії зовсім інакше, ніж на Підляшші, сілезці більше схожі на німців, люди з Підляшшя мені більше нагадують... Білорусь чи Україну, Росію».

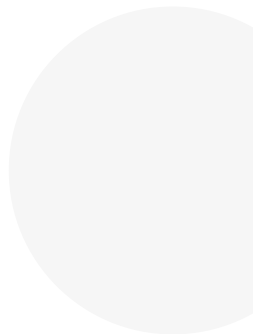
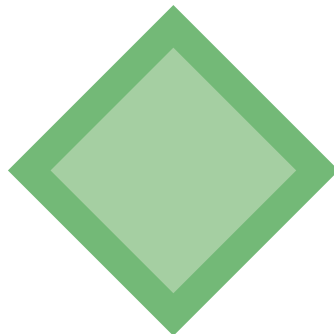
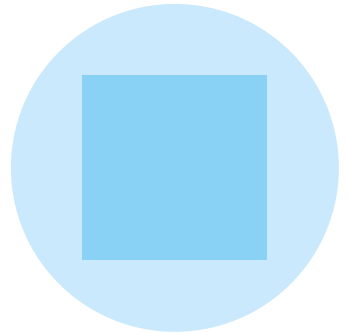
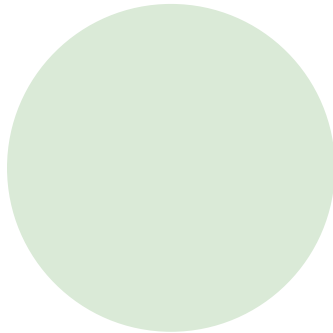
«Я би радше назвав східні країни, можливо, здебільшого Білорусь чи Україну. Можливо, південні країни, такі як Словаччина та Чехія. У якості золотой середини я би віддав перевагу Словаччині та Чехії».

Говорячи про українців у цьому контексті, поляки частіше згадували близькість і схожість, аніж істотні відмінності. Цей діагноз повторювався і тоді, коли, піднімаючи наступні теми під час дискусії, молоді люди порівнювали себе з однолітками з України.

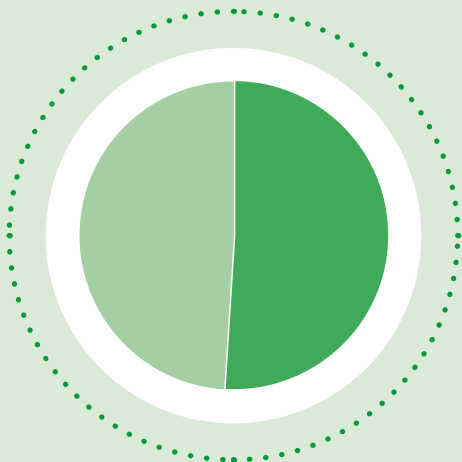
«Польща пішла вперед більше, ніж Україна, але якщо говорити про мову і підхід, то коли я працювала з українцями, було схоже... Якби не акцент, то сказала б, що вони поляки».

Інтеграція України з ЄС та НАТО

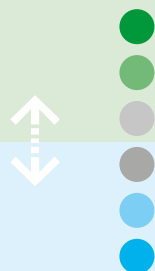
Підтримка вступу України до Європейського Союзу

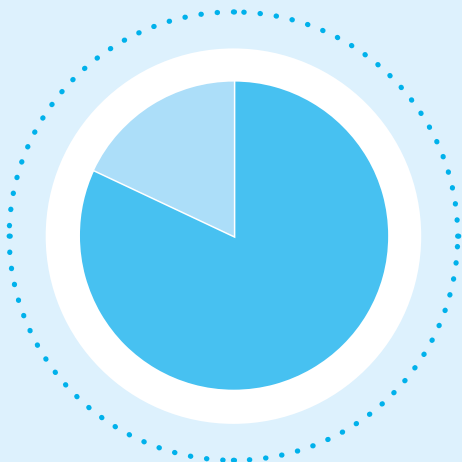
Загалом Польща:

Однозначно/радше так

51%

Підтримка вступу України до Європейського Союзу

Загалом Україна:

Однозначно/радше так

82%

Бажання України приєднатися до Європейського Союзу та НАТО є очевидним та сильним, про що свідчать результати опитування, у якому відповідно **82%** та **85%** українців заявляють про підтримку такого кроку. Вони розглядають членство в цих організаціях як можливість зміцнити зв'язки із Західною Європою та підвищити безпеку країни перед обличчям російської агресії.

У випадку поляків готовність прийняти Україну до Європейського Союзу та НАТО не є такою однозначною. Незважаючи на те, що існує значна група прихильників такого сценарію – **51%** погоджуються на вступ України до ЄС і **54%** до НАТО – відмінності між думками поляків і українців є дуже чіткими.

↓ ДІАГРАМА 22:

Підтримка вступу України до Європейського Союзу

Польща

Україна

Однозначно так

Радше ні

Не знаю/важко сказати

Радше так

Однозначно ні

↓ ДІАГРАМА 23:

Підтримка вступу України до НАТО

Польща

Україна

Однозначно так

Радше ні

Не знаю/важко сказати

Радше так

Однозначно ні

9. Підсумки

Молоді респонденти з Польщі представили себе у своїх висловлюваннях як бенефіціари стабільної ситуації у своїй країні, незважаючи на існуючі загрози та напруженість. Це ключовий висновок польської частини проєкту. Польська молодь виявилася загалом вільною від страхів, які супроводжували і напевно далі супроводжують мислення старших поколінь. Виховані в умовах присутності Польщі в ЄС і НАТО, вони сприймають нинішню дійсність як існуючу і природну. Варто підкреслити, наскільки дієвим для молоді виявився наратив про велике значення західних політичних і військових структур, присутній протягом багатьох років у польському медіа-просторі та публічних дискусіях.

Наслідком такого ставлення є специфічна позиція щодо цінностей та питань ідентичності. Молоді поляки найбільше наголошують на індивідуальному розвитку та добробуті, для них важлива гармонія та відповідний баланс між навчанням, роботою та часом для себе. Це одна з причин, чому молоді поляки так охоче готові реалізовувати свої плани закордоном. Утім, водночас молодь у Польщі виявляла великий інтерес до подій у країні та закордоном, особливо до тих, що стосувалися війни в Україні.

«Чим далі на Захід, тим довше можна бути дитиною, чим далі на Схід, тим швидше мусиш дозріти».

Ця цитата з відповіді одного з польських респондентів – учасників фокус-групової дискусії – точно відображає принципову різницю в становищі молодих поляків і українців. Дослідження, проведені в Україні, підтверджують цей висновок. Молоді українці – люди зі значно розвинутішою політичною свідомістю, змушені через обставини занурюватися в події поза сферою приватного, позбавлені привілеїв «безтурботної молодості», у певному сенсі «більш дорослі». Привертає увагу більша зрілість сформульованих ними оцінок і глибше розуміння складності явищ.

Але найбільш вартим уваги в цьому польсько-українському порівнянні є міцний моральний дух молодих українців, їхня глибока впевненість у слушності справи, за яку бореться їхня країна, і, що особливо

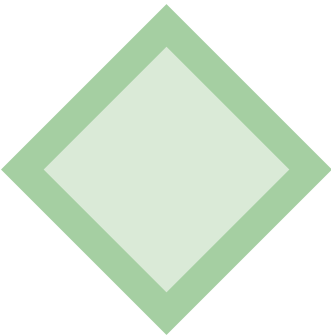
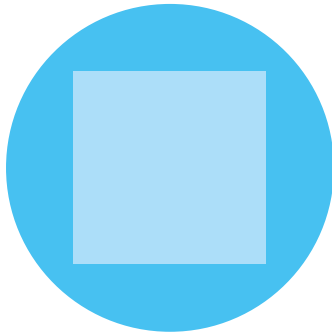
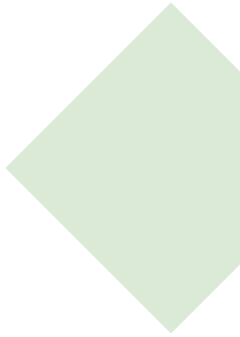
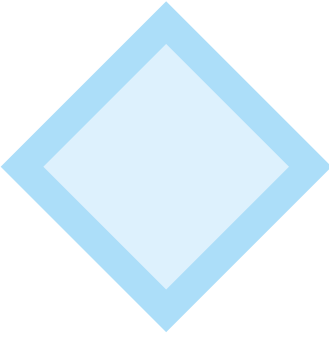
важливо, їхня віра в майбутнє України. Тут помітні дуже потужні патріотичні установки із сильним емоційним зарядом, які за інших умов можна було б вважати майже націоналістичними. Це своєрідний парадокс, що молоді українці бачать майбутнє своєї зруйнованої війною країни у більш яскравих фарбах, ніж їхні польські однолітки – власну батьківщину. Температура патріотичних почуттів молодих поляків також – що зрозуміло – є іншою, не посиленою контекстом війни, яка змушує до більш яскравих і однозначних декларацій і ставлень.

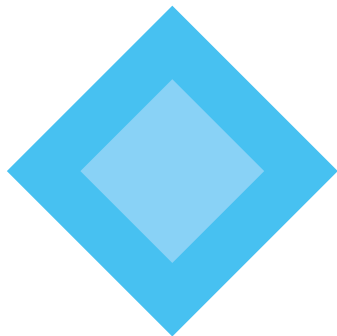
Погляди молоді на сусідню країну та її мешканців теж різні. Дослідження виявило певну амбівалентність молодих поляків щодо України та українців. Існує помітний дисонанс між позитивним досвідом прямих контактів з однолітками з України та не завжди сприятливим наративом про цю країну, який надходить зі ЗМІ, соціальних мереж, а в деяких випадках – також від рідних та місцевого середовища. Це важливий висновок, особливо в контексті масової симпатії до Польщі та поляків, яка випливає з декларацій українських респондентів. Можна сказати, що молоді українці бачать ситуацію більш чітко, оскільки контекст війни розмиває нюанси на користь чіткого поділу на друзів і ворогів. Таким чином, дослідження в Україні виявило значний потенціал громадської симпатії до Польщі, яка лише певною мірою була порушена поточними економічними суперечками. У свою чергу, польська перспектива більше враховує поточні відмінності інтересів, невирішені історичні проблеми, складність процесів потенційної інтеграції України з Європою тощо.

Напевно, можна сказати, що різна безпекова ситуація, в якій живуть польські та українські респонденти обговорюваного дослідження, впливає на всі їхні погляди та ставлення, спосіб життя, інтереси, думки та емоції, які супроводжують їхню буденність. Очевидність цього твердження лише видима. Межові ситуації, створені війною, що триває, її реальність і відчутність – усе це вводить у життя людини та спільноти абсолютно нові контексти. Присутність війни в житті молодих українців та її віддаленість у випадку молодих поляків є змінною,

яка сильно втручається в їхню свідомість та ідентичність. З точки зору молодих мешканців стабільної та все ще відносно безпечної країни, якою була Польща на час дослідження, з точки зору людей, які не мають прямого чи навіть опосередкованого досвіду загрози війни – українська перспектива залишається недоступною і далекою. Молоді українці, однак, знають обидві реальності – мирну, в якій можна довше «залишатися дитиною», і воєнну, яка змушує дорослішати прискореними темпами.

Проте, незважаючи на численні відмінності, виявлені в обох дослідженнях, спільним залишається досвід польсько-українських контактів, знайомств і дружби, а також посилення присутності обох країн і народів у свідомості сусіда. Саме тут можна побачити найбільший потенціал для майбутніх відносин між Польщею та Україною.

У той час як молоді поляки вважають, що безпеку їхньої країни гарантує приналежність до західних політичних і військових структур, молоді українці вже виявляють певні ознаки звикання до загрози чи навіть пристосування до війни. Звісно, українці добре знають про наслідки війни, що точиться в їхній державі, та все ж, напевно, через фізичну віддаленість фронту, принаймні в тих місцях, де було організовано фокус-групи (Київ та Лубни), з відповідей респондентів часом можна було зрозуміти, що існуюча загроза поступово стає повсякденною нормою.

Центр діалогу ім. Юліуша Мерошевського

вул. Ясна 14/16А
00-041 Варшава, Польща
www.mieroszewski.pl

 twitter.com/MieroszewskiPL
 [instagram.com/MieroszewskiPL](https://www.instagram.com/MieroszewskiPL)
 [facebook.com/MieroszewskiPL](https://www.facebook.com/MieroszewskiPL)
 [youtube.com/c/MieroszewskiPL](https://www.youtube.com/c/MieroszewskiPL)

Центр Мерошевського є державною установою, яка діє на основі закону Сейму та під наглядом Міністра культури та національної спадщини Республіки Польща. Її головна мета полягає у веденні, ініціюванні та підтримці дій, спрямованих на розбудову діалогу поляків з народами Східної Європи, зокрема українцями, білорусами, грузинами, молдованами, а також тими росіянами, які засуджують злочини режиму Владіміра Путіна. Юліуш Мерошевський – один із найвидатніших польських публіцистів ХХ століття, був прихильником співпраці поляків з іншими народами, поневоленими російським і советським імперіалізмом.